

ДЕТИЊСТВО CHILDHOOD

Часопис о књижевности за децу
Година LI, бр. 1,
пролеће 2025.
<https://doi.org/10.46793/Childhood25.1>

Издавач

Међународни центар
књижевности за децу
ЗМАЈЕВЕ ДЕЧЈЕ ИГРЕ
Нови Сад, Змај Јовина 26/II
Тел. (021) 66-11-266, 66-13-648
E-mail: zdigre@gmail.com
www.zmajevedecjeigre.org.rs

За издавача

Душица Мариновић, директорка

Главне и одговорне уреднице

Др Зорана Опачић

(бројеви 1 и 2)

Др Тијана Тропин

(бројеви 3 и 4)

Секретарице редакције

Мср Маријана Јелисавчић

Карановић

Мср Кристина Топић

Лектура и коректура

Светлана Зејак

Превод, лектура и коректура

шексцова на енглеском језику

Преводилачка агенција

AD INFINITUM

Ликовно решење корица

Слађана Екрес

Графичка уредница

Весна Карајовић

Прелом

NEO KONS, Нови Сад

Штампа

AS Dizajn, Нови Сад

Часопис излази тромесечно
Цена овог броја: 600,00 динара
Рачун Змајевих дечјих игара:
340-11006551-47

САДРЖАЈ

Простор (детињства) и екокритичка читања
(Уводник) 5

(Childhood) space and ecocritical readings
(Editorial) 7

ТЕМАТ:
ПРОСТОР У КЊИЖЕВНОСТИ ЗА ДЕЦУ
И МЛАДЕ / ЕКОКРИТИЧКА ЧИТАЊА (I)

МАПИРАЊЕ ПРОСТОРА ДЕТИЊСТВА

Мирјана С. Карановић, *Finis Africae*. Имагинарна
Африка Владимира Стојшина 11

Љиљана Ж. Пешикан-Љуштановић,
Милена С. Зорић Латовљев, Географија (физичка, културна,
социјална) у песништву за децу Дејана Алексића 22

Мирјана М. Стакић, Простор у роману
Владимир из чудне приче Гордане Тимотијевић 33

Драгољуб Ж. Перић, Мапирање простора детињства
у роману *Дечак и група прича* Дамира Јоцића 49

Александра С. Младеновић, Конструкција простора
у роману *Гуууио мемџо* Стефана Тићмија 60

КЛИМАТСКИ АКТИВИЗАМ / KLIMATSKI AKTIVIZAM

Dejan J. Durić, Roman *Green Rising* Lauren James
kao didaktična klimatska fikcija 72

Danijela S. Marot Kiš, Pripovjedne perspektive
u romanu *Dry Neala i Jarroda Shustermana* 84

Бранка Б. Огњановић, Фитопоетика романа за децу
Зелено краљевство Корнелије Функе и Тами Хартунг..... 95

Милош Д. Михаиловић, Градови мишева у *Редволу*
Брајана Џејкса и *Мишијој сиражи* Дејвида Питерсена 105

УТОПИЈСКО И АНТИУТОПИЈСКО ОБЛИКОВАЊЕ ПРОСТОРА

Наташа М. Половина, Простор као морална категорија
у бајкама Жане Мари Лепренс де Бомон..... 117

Ленка С. Настасић, Природа као божја творевина
у књижевности за децу Милете Јакшића 127

Чила Ч. Уташи, Градско окружење и простор утопије
у роману за децу Ериха Кестнера *Емил и дејективи* и
у поеми Александра Вуча *Подвизи гружине „Пет и ејлића“* 139

Јован Д. Маџут, Функција простора у Капоровим
Фолиранџима 150

ОГЛЕДАЛО РЕЦЕПЦИЈЕ

Драгољуб Ж. Перић, Награда „Раде Обреновић“
за најбољи роман за децу и младе у 2024. години 160

Милош Д. Радовић, Награда „Душан Радовић“
за књижевност за децу и омладину у 2024. години..... 166

Кристина Р. Митић, Саопштење жирија поводом доделе
Награде „Гордана Брајовић“ за најбољу књигу за децу
у 2023. години 167

Овај број часописа *Детињство*
финансијски су подржали:

Министарство културе
Републике Србије

Министарство науке,
технолошког развоја и иновација
Републике Србије

Покрајински секретаријат
за културу, јавно информисање
и односе са верским заједницама
АП Војводине

Градска управа за културу
Града Новог Сада

CIP – Каталогизација у публикацији
Библиотека Матице српске, Нови Сад
821–93(05)

ДЕТИЊСТВО : часопис о књижевности
за децу / главне и одговорне уреднице
Зорана Опачић и Тијана Тропин. –
Год. 1, бр. 1 (1975) – Нови Сад : Змајево дечје
игре, 1975-. – 23 cm

Тромесечно

ISSN 0350–5286

COBISS.SR–ID 9948418

УРЕЂИВАЧКИ ОДБОР

Проф. др Владислава Гордић Петковић
Филозофски факултет
Универзитет у Новом Саду

Др Тамара Грујић
Висока школа струковних студија
за образовање васпитача, Кикинда

Dr hab. Justyna Deszcz-Tryhubczak
Instytut Filologii Angielskiej
Uniwersytet Wrocławski, Polska

Prof. dr. sc. Dragica Dragun
Filozofski fakultet, Sveučilište
Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku
Hrvatska

Ph. D. Eugene Y. Evasco
Department of Filipino and Philippine Literature
College of Arts and Letters
University of the Philippines-Diliman
Manila, Philippines

Prof. dr. sc. Tihomir Engler
Filozofski fakultet, Sveučilište
Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku
Hrvatska

Др Ивана Игњатов Поповић
Висока школа струковних студија
за образовање васпитача, Нови Сад

Prof. dr Vanessa Joosen
Universiteit Antwerpen, België

Др Мирјана Карановић, виша стручна сарадница
Матица српска, Нови Сад

Anna Kérchy, PhD, DEA, dr. habil, dr. univ., DSc
English Department of the University of Szeged
Hungary

Prof. dr. sc. Andrijana Kos-Lajtman
Učiteljski fakultet (odjeljenje u Čakovcu)
Sveučilište u Zagrebu
Hrvatska

Dr Weronika Kostecka, adiunkt
Zakład Literatury Popularnej,
Dziecięcej i Młodzieżowej
Instytut Literatury Polskiej
Warszawa, Polska

Доц. др Ивана Мијић Немет
Академија уметности
у Новом Саду

Проф. др Јелена Панић Мараш
Факултет за образовање учитеља и васпитача
Универзитет у Београду

Prof. dr. sc. Sanja Roić
Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu
Hrvatska

Prof. dr. Igor Saksida
Pedagoška fakulteta
Univerza v Ljubljani
Slovenija

Dr. sc. Marijana Hameršak,
viša znanstvena suradnica
Institut za etnologiju i folkloristiku
Zagreb, Hrvatska

Проф. др Валентина Хамовић
Факултет за образовање учитеља и васпитача
Универзитет у Београду

Проф. др Снежана Шаранчић Чутура
Педагошки факултет у Сомбору
Универзитет у Новом Саду

РЕЦЕНЗЕНТИ

Доц. др Сузана Бунчић
Педагошки факултет у Бијељини
Универзитет у Источном Сарајеву

Др Оља Василева, научна сарадница
Филолошко-уметнички факултет
Универзитет у Крагујевцу

Др Јелена Вељковић Мекић
Академија техничко-васпитачких струковних
студија Ниш – Одсек Пирот

Проф. др Владимир Вукомановић Растегорац
Факултет за образовање учитеља и васпитача
Универзитет у Београду

Prof. dr. sc. Dragica Dragun
Filozofski fakultet, Sveučilište
Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Hrvatska

Red. prof. Diana Zalar
Učiteljski fakultet
Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

Проф. др Бранко Илић
Факултет педагошких наука у Јагодини
Универзитет у Крагујевцу

Проф. др Младен Јаковљевић
Филозофски факултет, Универзитет у Приштини
са привременим седиштем у Косовској Митровици

Проф. др Саша Кнежевић
Филозофски факултет Пале
Универзитет Источно Сарајево

Проф. др Љиљана Костић
Педагошки факултет у Ужицу
Универзитет у Крагујевцу

Доц. др Јелена Марићевић Балаћ
Филозофски факултет
Универзитет у Новом Саду

Доц. др Сергеј Мацура
Филолошки факултет
Универзитет у Београду

Доц. др Ивана Мијић Немет
Академија уметности у Новом Саду

Проф. др Кристина Митић
Филозофски факултет
Универзитет у Нишу

Доц. др Милена Митровић
Факултет за образовање учитеља и васпитача
Универзитет у Београду

Проф. др Јелена Панић Мараш
Факултет за образовање учитеља и васпитача
Универзитет у Београду

Проф. др Марина Петровић Јилих
Филолошко-уметнички факултет
Универзитет у Крагујевцу

Доц. др Страхиња Полић
Факултет за образовање учитеља и васпитача
Универзитет у Београду

Др Душица Поттић, научна сарадница
Академија техничко-васпитачких струковних
студија Ниш – Одсек Пирот

Доц. др Дуња Ранчић
Факултет за образовање учитеља и васпитача
Универзитет у Београду

Др Надија Реброња,
самостална истраживачица, Нови Пазар

Доц. др Ива Симурдић
Филозофски факултет
Универзитет у Новом Саду

Др Милица Ђуковић, научна сарадница
Институт за књижевност и уметност, Београд
Dr Marijana Hamersak, viša znanstvena savjetnica
Institut za etnologiju i folkloristiku
Zagreb, Hrvatska

Проф. др Снежана Шаранчић Чутура
Педагошки факултет у Сомбору
Универзитет у Новом Саду

ПРОСТОР (ДЕТИЊСТВА) И ЕКОКРИТИЧКА ЧИТАЊА

(Уводник)

Педесет прво годиште часописа отварамо тематом о књижевном моделовању простора, екокритичким читањима и климатској фикцији. Пошли смо од питања како приступити проучавању бахтиновског хронотопа у епохи коју обележава осећање нестабилности и свест о угрожености природе – и људске врсте која је за такво стање најодговорнија. Могући путеви за сагледавање књижевности „која се бави имажинирањем природе” крећу се од „Башларове поетике простора, Икскилове биосемиотике, геопоетике Кенета Вајта, Бахтиновог хронотопа, тематологије, историје идеја, али и саме екокритике”.¹ Епоха андрочена, која се види знатно шире од геолошке и климатолошке – као интелектуални, друштвено-хуманистички изазов, „онтолошки аларм”² почива на погубном људском утицају на природу: на експлоатацији ресурса, гомилању капитала, новим нивоима урбанизације и својеврсном обрачуну са биљним светом, хиперпродукцији неразградивих материјала, загађењу – свему ономе што угрожава садашњицу и јача стрепњу пред будућим данима. Андроченска деца наслеђују де-стабилизирани свет. На овим просторима то значи и непосредну опасност од корпорација заинтересованих за рударење. Генерације које у себи носе будућност представљају најдрагоценији чинилац друштва, суочен са нимало лаким питањима судбине човека у природи – и природе у човеку.³

Разматрање простора у књижевним студијама подразумева не само указивање на коорди-

нате и симболику просторних зона, већ и моделовање друштвеног, културног, историјског контекста. А тај контекст је условљен не само различитим епохама у којима изучавана дела настају, већ и новим читањима. Радови у темату показују да су истраживачи пришли изучавању простора и екокритичким питањима из различитих перспектива.

У свесци 1 полази се од специфичног *хронолошког дејства*. Простор који расте и усложњава се упоредо са ширењем спознаја о свету део је повлашћеног искуства и нераскидиво утиснут у рани доживљај света (на примеру Јоцићевог *Дечака и грује Ђриче*). И заумни, оно-страни простор (Село на рубу разума из Митићевог *Гујушо мемеџа*) обликује се као реконструкција привиђења, сањарења из детињства. У раном искуству егзотични простори Африке или Азије постоје као топоними дечје игре (Стојшинова Африка с друге стране Тамиша), односно игре са младим читаоцем (Алексићеве лирске приповести о далеким морима). Такође, они могу бити изграђени и као путеви кроз интер и метафикционални наратив (у случају Тимотијевићкиног *Владимира из чудне Ђриче*).

¹ Урош Ђурковић, Екокритика и историја књижевности. *Годишњак Кашеде* за српску књижевност са јужнословенским књижевностима, 15, 13 (2020): 181. Иначе, Ђурковићев екокритички чланак „Еколошке теме у савременој српској поезији за децу: преглед проблема” из *Дејствија* (2/2023) награђен је „Доситејевим златним пером” Задужбине „Доситеј Обрадовић” у 2024. години.

² О полифоности антропо-сцене види: Jamie Lorimer, *The Anthropo-scene: A guide for the perplexed. Social Studies of Science*, 47(1) (February 2017): 117–142. Види такође: Stefan Janković, *Gradovi, antropocen, инфраструктура. О urbanoj ontologiji neizvesnosti*. Beograd: Filozofski fakultet, Institut za socio-loška istraživanja, 2024.

³ Ештонова сматра да се слика детета трансформише у слику чувара и заштитника природе. Emily Ashton, *Anthropocene Childhoods. Speculative Fiction, Racialization, and Climate Crisis*. Great Britain: Bloomsbury Academic, 2023.

Имагинирање природе сагледава се у првој свесци у дијахронијском току, од старијих књижевних текстова у којима је природа савршена зато што је боже дело до новијих, посвећених њеној угрожености. Климатски активизам условио је настанак посебног жанра – климатске фикције и постхуманих хетеротопија. На новим примерима климатске фикције (романима Лорен Џејмс, те Нила и Џерода Шустермана) истражују се особености овог типа прозе у којима јунаци стичу посебне, вегетативне моћи или се суочавају са трансгресијом људског рода у апокалиптичним околностима. Потреба да се природа сагледа из радикално другачије перспективе, кроз фитопоетичку анализу, примењује се на роману *Зелено краљевство* Корнелије Функе и Тами Хартунг. Простор природе опонентан је урбаном свету, у чијој се тематизацији виде зачеци социјалног ангажовања аутора међуратног и послератног доба (дела Е. Кестнера и А. Вуча, односно Капорови *Фолиранџи*).

У свесци 2 балкански и медитерански простор сагледава се као онај у који су учитане представе о идентитету и припадности (нпр. балкански ратови као заједничко историјско искуство, међуратна слика Медитерана кроз Дарелове тематизације Крфа). Посебну пажњу побуђује књижевна хидрографија мора које се тумачи као утопијски простор сањарења, среће, као завичај и уточиште за мигранте. Томе се придружује и зелена сликовница *Емина шмишна* која отвара питање угрожености морског света. У ову тему природно се уклапа рад посвећен илустрацијама флуидног морског пејзажа Баховог *Галеба Цонајшана Ливинџтона* које је урадио Бобан Савић Гето. Истражује се и хронотоп пута, вољно и невољно кретање кроз простор. Кроз фигуру дошљака, маргиналца, провинцијалца, туристе, добродошлог странца,

мигранта испитују се различити видови не/припадања и хронотопи сусретања култура.

Радови у темату показују плодотворност нових увида, остварених екокритичким читањима поезије, бајке, сликовнице и романа. Природа је врхунски учитељ и „повлашћени аспект” поезије Милована Данојлића. Њеној мудрости лирски субјект противставља људску похлепу која злоупотребљава и загађује околиш пластиком и пестицидима. И нарушена равнотежа света која покреће потрагу јунака у бајкама Ранка Павловића условљена је екотематиком. Драмски потенцијал испитује се у радовима посвећеним Поповићевим романима и Свифтовим *Гуливеровим љушовањима*, у широком спектру од ведрих карневалских елемената комедије дел арте ка позоришним и филмским актуелизацијама простора рата, сужањства, климатских промена.

Редовни прилози у обе свеске посвећени су актуелној књижевној и драмској продукцији (*Ојледало рецеиције* о награђеним књижевним делима, односно *Ојледало кришике*).

Ове године напустили су нас вољени *хајдук* Градимир Града Стојковић (од ког ћемо се посебно опростити) и драмски писац Игор Бојовић (о коме пише Милутин Ђуричковић). Посебно тужну вест представља и одлазак дугогодишње верне сараднице и чланице Уређивачког одбора *Детињства*, др Иване Игњатов Поповић. Ивановина енергија остаје уткана у многа годишта часописа којима је доприносила својим драгоценим предлозима и бројним научним радовима. Опроштај од Иване Игњатов Поповић исписује Љиљана Пешикан-Љуштановић а нама остаје да је памтимо по најбољем.

Зорана Ојачић

(CHILDHOOD) SPACE AND ECOCRITICAL READINGS

(Editorial)

We open the fifty-first year of the scientific journal with the topic of literary modeling of space, ecocritical readings, and climate fiction. We started from the question of how to approach the study of Bakhtin's chronotope in an era marked by a sense of instability and awareness of the threat to nature — and to the human species that is most responsible for such a state. Possible paths for viewing literature “that deals with imagining nature” range from “Bachelard's poetics of space, Uexküll's biosemiotics, Kenneth White's geopoetics, Bakhtin's chronotope, thematology, the history of ideas, but also ecocriticism itself”.¹ The Androcene epoch, which is seen much broader than geological and climatological — as an intellectual, social-humanistic challenge, an “ontological alarm”² is based on the destructive human impact on nature: on the exploitation of resources, the accumulation of capital, new levels of urbanization and a kind of reckoning with the plant world, the hyperproduction of non-degradable materials, pollution — everything that threatens our present and increases anxiety about the days to come. Androcene children inherit a destabilized world. In this region, this also means an immediate danger from corporations interested in mining. As generations that carry the future within themselves, they represent the most precious factor in society faced with the not-so-easy questions of the fate of man in nature — and nature in man.³

The consideration of space in literary studies involves not only pointing out the coordinates and symbolism of spatial zones, but also mode-

ling the social, cultural, and historical context. And this context is conditioned not only by the different eras in which the studied works were created, but also by new readings. The works on the topic show that researchers have approached the study of space and ecocritical questions from different perspectives.

Volume 1 starts from the specific chronotope of childhood. The space that grows and becomes more complex along with the expansion of knowledge about the world is part of a privileged experience and is inextricably imprinted in the early perception of the world (for example, Jocić's *Dečak i druga priča / Boy and Other Stories*). And the imaginary, otherworldly space (The Village on the Edge of Reason from Mitic's *Guguto Memeto*) is shaped as a reconstruction of visions, daydreams from childhood. In early experience, exotic spaces of Africa or Asia exist as toponyms of children's games (Stojšin's Africa on the other side of the Tamiš), or games with a young reader (Aleksić's lyrical stories about distant seas). It can also be

¹ Uroš Đurković, *Ekokritika i istorija književnosti. Godišnjak Katedre za srpsku književnost sa južnoslovenskim književnostima*, 15, 13 (2020): 181. By the way, Đurković's ecocritical article “Ekološke teme u savremenoj srpskoj poeziji za decu: pregled problema” / “Ecological themes in contemporary Serbian poetry for children: an overview of problems” from *Childhood* (2/2023) was awarded the *Dositej's Golden Pen* of the “Dositej Obradović” Endowment in 2024.

² On the polyphony of the anthropo-scene, see Jamie Lorimer, *The Anthropo-scene: A guide for the perplexed. Social Studies of Science*. 47(1) (February 2017): 117–142. See also Janković, Stefan. *Gradovi, antropocen, infrastrukture. O urbanoj ontologiji neizvesnosti*. Beograd: Filozofski fakultet, Institut za sociološka istraživanja / *Cities, Anthropocene, infrastructures. On the urban ontology of uncertainty*. Belgrade: Faculty of Philosophy, Institute for Sociological Research, 2024.

³ Emily Ashton believes that the image of the child is transformed into the image of a guardian and protector of nature. Emily, Ashton, *Anthropocene Childhoods. Speculative Fiction, Racialization, and Climate Crisis*. Great Britain: Bloomsbury Academic, 2023.

constructed as a path through inter- and meta-fictional narratives (in the case of Timotijević's *Vladimir iz čudne priče / Vladimir from a Strange Story*).

The imagining of nature is viewed in the first volume in a diachronic flow, from older literary texts in which nature is perfect because it is God's work, to newer ones dedicated to its vulnerability, collapse. Climate activism has led to the emergence of a special genre — climate fiction and posthuman heterotopias. New examples of climate fiction (the novels of Lauren James and Neil and Jerrod Shusterman) explore the peculiarities of this type of prose in which heroes acquire special, vegetative powers or face the transgression of the human race in apocalyptic circumstances. The need to view nature from a radically different perspective, through phytopoetic analysis, is applied to the novel *The Green Kingdom* by Cornelia Funke and Tami Hartung. The space of nature is opposed to the urban world, in whose thematization we can see the beginnings of social engagement by authors of the interwar and postwar era (the works of E. Kästner and A. Vučo, i.e. Kapor's *Foliranti / Phonies*).

In volume 2, the Balkan and Mediterranean space is seen as one in which ideas about identity and belonging are loaded (e.g. the Balkan Wars as a common historical experience, the interwar image of the Mediterranean through Durrell's thematizations of Corfu). Particular attention was drawn to the literary hydrography of the sea, which is interpreted as a utopian space of dreaming, happiness, as a homeland and refuge for migrants. This is joined by the green picture book *Emma's Silence*, which raises the question of the endangerment of the marine world. A work dedicated to the illustrations of the fluid seascape of Bach's *Seagull Jonathan Livingston* by Boban Savić Geto naturally fits into this theme. The chronotope of the journey, voluntary and involuntary mo-

vement through space, is also explored. Through the figure of the newcomer, the marginal, the provincial, the tourist, the welcomed stranger, the migrant, various forms of non/belonging and chronotopes of the encounter of cultures are examined.

The works in the theme show the fruitfulness of new insights achieved through ecocritical readings of poetry, fairy tales, picture books, and novels. Nature is the supreme teacher and the "privileged aspect" of Milovan Danojlić's poetry. The lyrical subject opposes its wisdom to human greed that abuses and pollutes nature with plastic and pesticides. And the disturbed balance of the world that drives the hero's quest in the fairy tales of Ranko Pavlović is conditioned by eco-thematics: human negligence and pollution that must be overcome. Dramatic potential is examined in works dedicated to Popović's novels and Swift's *Gulliver's Travels*, in a wide spectrum from the cheerful carnival elements of commedia dell'arte to theatrical and filmic actualizations of the space of war, servitude, and climate change.

Regular contributions in both volumes are dedicated to current literary and dramatic production (*Reception Mirror* about the awarded literary works and *Critique Mirror*).

This year, the beloved *outlow* Gradimir Grada Stojković (for whom we will have a special farewell) and an important children's playwright Igor Bojović (written about by Milutin Đuričković) left us. However, especially sad news for the editorial staff was the departure of a long-time loyal collaborator and member of the Editorial Board of *Childhood*, Dr. Ivana Ignjatov Popović. Ivana's energy remains woven into many previous years of the journal, to which she contributed with her valuable suggestions and numerous scientific papers. Farewell to Ivana Ignjatov Popović is written by Ljiljana Pešikan-Ljuštanović, and we are left to remember her at her best.

Zorana Opačić